

EVNEN TIL AT SKABE RELATIONER

Fra nøglesvinger til sagsbehandler til...? Her er et bud på, hvad fremtiden kan bringe for landets fængselsbetjente og værk mestre.

Af kriminolog Anne Birk

For godt 20 år siden fik Danmarks fængselsbetjente nyt job. Nu hed de ikke 'betjente' længere, men 'funktionærer'. De skulle ikke blot stå for sikkerheden og de indsattes praktiske fornødenheder, men også være sagsbehandlere.

Tidligere risikerede betjentens viden om og kendskab til den enkelte indsatte at gå tabt. Nu blev betjentens viden og forhold til de indsatte brugt mere systematisk – og betjenten fik flere opgaver på sin vagt.

De indsatte fik også nye opgaver. De fik ikke maden serveret længere, og tøjet blev ikke vasket for dem som på et hotel. I stedet skulle de selv stå for at købe ind, lave mad, vaske tøj og gøre rent – ligesom uden for murene.

Den danske fængselsbetjent var altså ikke 'nøglesvinger' eller 'maduddeler' længere. Men hvad bringer de kommende år så for betjente og for værk mestre, som beskæftiger indsatte på fængslets arbejdspladser? Hvad siger forskningen, at fremtiden bør bringe? Og hvilken vej blæser vinden politisk?

FRA FORSKNINGEN: HVAD VIRKER

Det ville være rart, hvis forskningen kunne vise, hvem der vil begå kriminalitet igen. Man kunne sætte dem i fængsel i lang tid for at beskytte samfundet. Desværre viser resultaterne, at man ikke kan forudsige, hvem der begår alvorlig kriminalitet. Derfor er det store spørgsmål i stedet: Hvad virker til at begrænse kriminalitet?

Ifølge forskningen bør fængslerne for det første fokusere på resocialisering i stedet for straf og afskrækkelse. Derfor skal de indsatte have så åbne forhold som muligt og et personale, der har gode evner til at vise respektfuldhed, varme, omsorg, modenhed og selvtilid.

Samtidig bør man bruge energien på at behandle dem, der har størst risiko for at begå kriminalitet igen, og sætte fokus på ting, der kan ændres, og som har betydning for kriminalitet.

AMERIKANERNE ÆNDRER KURS

Retsfølelsen og øget sikkerhed har længe været i centrum i dansk retspolitik – næsten som en modsætning til forskningens 'hvad virker'.

Tredive år efter amerikanerne gik i gang, er hårde straffe nået til Danmark. Men nu går USA den anden vej. Højreorienterede amerikanske politikere ønsker at være Right on Crime i stedet for Tough on Crime. De vil begrænse overkriminaliseringen. Og de er med på at legalisere marihuana og droppe The War on Drugs, mens det er mainstream for danske politikere at holde fast i hårde straffe for narkokriminalitet. USA er også langt foran Danmark,

når det handler om at bruge konfliktmægling som alternativ til straffende metoder.

De danske politikere vil ikke kunne blive ved med at skruer op for straffene med de fængsler, vi har i dag. De bliver nødt til enten at sætte en stopper for væksten i straf eller skruer ned for kvaliteten af arbejdet.

Hvis danskerne er heldige, gør de som i Finland og vælger, at fangebefolkningen ikke må stige. Hvis nogen skal have mere straf, er der andre, der skal have mindre, eller som skal i alternativer til fængsel.

Der er også andre samfundstendenser, som har betydning for fængselsbetjentene: Klimaet i fængslerne er blevet hårdere, ikke bare på grund af bandeproblemer og globalisering, men også fordi en mængde afsonere er forsvundet ud i alternativer til fængsel. Før var deres rolle at 'udtynde' fængselskulturen – nu er suppen blevet mere koncentreret.

Fængselsbetjenten mærker også globaliseringen. Klientellet er blevet multietnisk, og betjenten skal derfor håndtere mange kulturer.

Samtidig lider mange indsatte af psykiske lidelser. Og som det kom frem i sidste års screeningsrapport fra Vestre Fængsel, er der et kæmpe behov for støtte og behandling, som justitsministeren ikke har valgt at gøre noget ved. Det mærker fængselsbetjenten i sin dagligdag. Måske får han i fremtiden flere opgaver, der drejer sig om at lette symptomerne for psykisk syge – måske må han se endnu flere indsatte, der er dårlige, uden at kunne gøre noget for dem.

Også på sikkerhedsområdet sker der en udvikling. Med mobiltelefonen har de indsatte for eksempel fået en ekstra ske at grave hul i muren med.

FREMTIDENS FÆNGSELSBETJENT

Fremtidens fængselsbetjent – som for et par år siden fik betjent-titlen tilbage – arbejder i en kriminalforsorg, der har til opgave at begrænse kriminalitet. Denne kriminalforsorg stræber efter at have så åbne og ufængselsagtige forhold som muligt, og den udnytter enhver mulighed for at påvirke den indsatte.

Hvis betjenten arbejder i sådan en kriminalforsorg, bliver der formentlig lagt vægt på betjentens evne til at skabe relationer. Det er i relationen, Kriminalforsorgen har mulighed for at påvirke den indsatte. Det er vigtigere end, hvordan man staver, og hvilken eksamen man har.

” Det er i relationen, Kriminalforsorgen har mulighed for at påvirke den indsatte. Det er vigtigere end, hvordan man staver, og hvilken eksamen man har.

Derfor skal betjentenes tid udnyttes til aktivt at træne indsattes sociale færdigheder og påvirke deres sociale normer. Det er vigtigt at skabe anledninger til, at indsatte og betjente bruger tid sammen – og at arbejde imod fængslets tendens til at dele de to grupper. Her er det pludselig en fordel, når man bliver nødt til at dele fængslet op i mindre enheder.

Fængselsbetjentene får brug for en uddannelse, som er anvendelig i hele Kriminalforsorgen, og som giver grundig forståelse for, hvorfor folk begår kriminalitet og konkrete værktøjer til at påvirke adfærd og tænkning.

Betjentene får også brug for at få støtte gennem arbejdslivet til ikke at lade sig forrå af jobbet. Betjentene skal ikke spejle de indsattes verden og normer – de skal spejle normaliteten i samfundet og give den tilbage til de indsatte. Derfor kan det være godt for betjenten også at blive brugt i alternativer til fængsler.

POLITISK SPØRGSMÅL

I den sidste ende er det politikerne, som bestemmer, hvad der bedst betaler sig. Da fodlænkeordningen blev

indført for ti år siden, var det ikke for afsonernes blå øjnes skyld, eller fordi der var gode resultater fra udlandet. Det var fordi, der manglede fængselspladser, og de ville være dyre at bygge. Det var billigere at indføre fodlænken.

Derfor må man stille spørgsmålet: Går politikerne op i at have en fleksibel, veluddannet arbejdsstyrke, som kan lave sagsbehandling, mens de alligevel er på vagt? Eller vil de lige så gerne have folk ind, der kun har fået et kort nøglekursus, men som ikke kan tage sig af sagsbehandling og ikke er uddannet til at resocialisere? Er de klar over, at det på Københavns Fængsler var både dyrt og ufleksibelt at have kortuddannede sikkerhedsfunktionærer?

Dernæst må man spørge, hvad der er vigtigst for politikerne: At begrænse kriminaliteten i Danmark, eller at tilfredsstille et ønske om hævn og en følelse af at blive beskyttet mod kriminelle. Betjentens opgaver vil være vidt forskellige i de to situationer.

